

QUALSEVOL HORA ÉS BONA PER FER L'AMOR:
«CAMBRA DE LA TARDOR»

Albert Mestres
Institut del Teatre de Barcelona

CAMBRA DE LA TARDOR

La persiana, no del tot tancada, com
un esglai que es reté de caure a terra,
no ens separa de l'aire. Mira, s'obren
trenta-set horitzons rectes i prims,
però el cor els oblida. Sense enyor
se'ns va morint la llum, que era color
de mel, i ara és color d'olor de poma.
Que lent el món, que lent el món, que lenta
la pena per les hores que se'n van
de pressa. Dignes, te'n recordaràs
d'aquesta cambra?

“Me l'estimo molt.

Aquelles veus d'obriers – Què són?”

Paletes:

manca una casa a la maçana.

“Canten,

i avui no els sento. Criden, riuen

i avui que callen em fa estrany”.

Que lentes

les fulles roges de les veus, que incertes
quan vénen a colgar-nos. Adormides,
les fulles dels meus besos van colgant
els recers del teu cos, i mentre oblides

les fulles altes de l'estiu, els dies
oberts i sense besos, ben al fons
el cos recorda: encara
tens la pell mig del sol, mig de la lluna.

Totes les hores són bones per fer l'amor però sens dubte la millor és la de la migdiada. Sobretot quan potser és la tarda del comiat d'una relació, les hores prèvies a una separació definitiva. La relació ha entrat a la tarda del seu cicle, a la tardor de la seva vida.

En aquesta hora i en aquesta època de l'any encara és de dia, tot i que la llum comença a declinar, la llum que deixa entrar la persiana mig tancada.

La imatge de la persiana «no del tot tancada» filtrant els rajos del sol es transposa a la mateixa disposició dels versos, que deixen passar el blanc del paper entre línies. Potser entre les línies dels versos cal esperar la claror del poema, encara que aquest en tingui vint-i-set i no trenta-set com la persiana. Els versos que fan de persiana per on se'ns filtra el sentit del poema només són deu. Són la frontera entre el fora i el dins, tapen el fora però el deixen passar.

Si els horitzons no són ni els llistons de la persiana ni els versos del poema, per què trenta-set? Si tenim en compte que el poema tancava el recull *Da nubes pueris* del 1960, quan Ferrater tenia trenta-vuit anys, podem pensar que va ser escrit l'any anterior, quan en tenia trenta-set i probablement per a ell cap aquesta edat començava la tardor de la vida.

Els últims versos de la persiana, amb certa sentor apollinairiana,²² reforcen la idea de la primera hora de la tarda, aquella hora en què tot sembla avançar amb lentitud tot i que són la porta a la decadència i la nit, com en la relació amb la persona, com en la vida del poeta:

Que lent el món, que lenta
la pena de les hores que se'n van
de pressa quan se sap que és el final.

La imatge de la persiana, en un gest de volguda modernitat, és cinematogràfica, és més, soc incapaç de dir en quines pel·lícules, però és sens dubte una imatge que hem vist tots moltes vegades a la pantalla.

A partir del vers deu, amb la disposició escalonada dels decasíl·labs, la persiana es desfà i dona pas a l'interior de la cambra amb un anunci de separació:

²² Xaver MACIÀ i Núria PERPINYÀ: «“Sóc més lluny que estimar-te”, més enllà del plag: “Cambra de la tardor” i “La lliçó”, de Gabriel Ferrater», *Els Marges* 38, p. 26.

Digues, te'n recordaràs
d'aquesta cambra?

No es tracta només d'una ruptura visual. Si la relació «se'n recordarà» de la cambra és perquè no hi tornarà.

És festa o és l'hora de la migdiada i per això els paletes no se senten. Tornem a fora de la cambra, al que no es veu però se sent i arriba de l'exterior. La persona-relació ha sovintejat aquesta cambra, ja que hi ha sentit repetidament les veus dels paletes, però no pot fer gaire temps perquè si no sabria, de forma marcadament al·literativa, que «manca una casa a la mançana» i que hi ha obres.

Ara, quan tot s'ha acabat, quan no queda res per dir o el que es pugui dir seria feridor, és el moment de tenir aquesta conversa, de parlar de les veus i les cançons dels paletes, de preveure l'enyor d'aquesta relació i de la seva cambra.

El poema torna cap a l'interior, cap a l'interior més íntim, el dels cossos, i els versos tornen a alinear-se en el silenci. I ara els cossos es barregen amb les fulles roges de la tardor, passat l'estiu de «dies oberts i sense besos», o sigui, lluny el poeta de la persona-relació o potser a prop però en un context on els petons no eren possibles, cosa que apunta a una relació que no podia esdevenir pública i a la qual convé la mitja penombra d'una cambra de tardor.

El poema avança cap a la nit, com la vida del poeta, i acaba amb la paraula lluna. De passada, l'última imatge té una forta càrrega eròtica, ja que evoca el cos nu de la persona-relació amb les marques del vestit de bany o del biquini, en una operació metafòrica molt ferrateriana.

Pel que fa a les fonts literàries del poema, ja s'ha parlat dels poemes «Dopo» de Pavese i «Una nit» de Kavafis²³ i del poema «Un nu i uns ulls» de Carles Riba,²⁴ però no podem oblidar un referent absolut per a Ferrater com és Charles Baudelaire.

Alguns dels poemes de Baudelaire se situen en interiors, com «Les bijoux», «Femmes damnés» o «Une martyre».²⁵ Encara que l'interior de Ferrater no s'hi assembla gens, sinó que més aviat s'hi contraposa, la tècnica és la mateixa. El poema comença per situar-nos, de forma indiciària, és a dir, no descrivint, sinó a partir d'un element, al lloc. De fet, l'únic que sabem de la cambra del poema de Ferrater és que hi ha una persiana i suposem que hi deu haver un llit. Això ens obliga a pensar en una cambra austera, al contrari de les de Baudelaire, on els objectes

²³ Xaver MACIÀ i Núria PERPINYÀ: «“Sóc més lluny que estimar-te”...», p. 24-25.

²⁴ Enric BLANES: «Cambra de la tardor», a <http://gferrater.blogspot.com/2009/05/036-cambra-de-la-tardor.html>

²⁵ Émilie MERLEVEDE: «Le sens baudelairien du détail: Le mobilier d'intérieur des *Fleurs du Mal*», a: *L'accessoire d'écrivain au XIXe siècle. Le sens du détail. Actes du colloque jeunes chercheurs*. Universitat de Tolosa, 2017.

indiciaris són coixins o butaques decadents. «Cambra de la tardor» és una mena de rèplica als poemes de Baudelaire, també en la manera de tractar el tema, l'amor o el desamor o el desdesig.

El poema és, en definitiva, d'un erotisme molt intens perquè tot hi és suggerit, la imaginació del lector està obligada a galopar i a construir una escena amb els elements que el poeta li dona. Sí, una escena teatral o cinematogràfica, amb, i en aquest ordre, un espai, un diàleg, de ressons eliotians,²⁶ i el que en teatre se'n diu el subtext, allò que passa a l'interior del personatge. «Cambra de la tardor» és un poema amb components dramàtics, un recurs d'altra banda molt habitual a la poesia de Baudelaire, en qui a més a més són freqüents les sinestèsies, com ara la famosa llum «color d'olor de poma» ferrateriana.²⁷

²⁶ Xaver MACIÀ i Núria PERPINYÀ: «Sóc més lluny que estimar-te»,..., p. 23.

²⁷ Enric BLANES: «Cambra de la tardor», a <http://gferrater.blogspot.com/2009/05/036-cambra-de-la-tardor.html>